

GRÄNSÄLVSKOMMISSIONENS YTTRANDE ANGÅENDE FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HAVSMILJÖN

Havs- och vattenmyndigheten har bjudit in berörda intressenter till samråd gällande förslag till åtgärdsprogram för havsmiljön. Samrådet görs som ett steg i implementeringen av EU:s havsmiljödirektiv för att via åtgärderna uppnå miljö kvalitetsnormerna och god status för Östersjön.

Finsk-svenska gränsälvscommissionen tackar Havs- och vattenmyndigheten för den förlängda svarstiden. Närings-, trafik-, och miljöcentralen i Egentliga Finland har i samarbete med finska miljöministeriet bjudit in till motsvarande samråd på finska sidan. Detta yttrande skickas som gränsälvscommissionens svar till båda myndigheterna.

Handlingarna är breda och komplexa och det är svårt att få en generell bild av innehållet. Påverkan på havsmiljön är till sin natur gränsöverskridande. Till stora delar hanteras frågorna om påverkan från land inom ramarna för vattenförvaltningen.

Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsens geografiska tillämpningsområde är definierat i gränsälvsöverenskommelsen. Det omfattar avrinningsområdet för Torne-, Muonio- och Könkämäenoälvar inklusive Torne älvs mynning samt kustvattenområdet utanför Haparanda. Gränsälvscommissionen tar främst ställning i de frågor havsmiljöförvaltningen som berör dess sakområden.

Hållbart nyttjande av fiskbestånden

Ett av gränsälvsöverenskommelsens centrala syften är skydd och hållbart nyttjande av fiskbestånden (artikel 2.2d). Fiskestadgan är en väsentlig del av överenskommelsen som reglerar skydd och hållbart nyttjande av fiskbestånden i Torne älv.

Torne-, Muonioälvsystemet är en av världens viktigaste lekplatser för vild lax. Under de senaste åren har laxen visat tecken på hudsjukdomar och synen av död lax som flyter vid strandkanten är en allt vanligare syn. Många laxar har börjat uppvisa tecken på bristande livskraft och orkar inte ta sig upp till lek i älvens övre delar, utan stannar i nedre delarna av älven eller återvänder för tidigt till havet.

I forskning av Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA 2017; Axén et al 2019) har det konstaterats att: "Det verkar troligt att de hälsoproblem som nyligen observerats i svenska och finska laxälvar har en gemensam orsak, troligen kopplad till havsfasen i Östersjön."

Vidare har det i SLU Aquas rapport om selektivt fiske (Nilsson 2020) konstaterats att: "Fysiologisk stress under fångst och hantering och skador från redskapen är huvudsakliga orsaker till dödlighet eller beteendeförändringar, kronisk stress samt ökad risk för infektion."

I Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön föreslås i åtgärden ÅPH 49 ökad användning av selektiva och skonsamma redskap.

Gränsälvscommissionen vill lyfta att även de s.k. skonsamma redskapen leder till onödig utkastdödlighet och påverkat beteende för laxen. För att uppnå ett hållbart nyttjande av vandringsfiskebestånden är det nödvändigt att undvika all onödig hantering av fisk.

Landningsskyldighet

I EU:s gemensamma fiskeripolitik bestäms landningsskyldighet för alla fångster av arter som omfattas av fångstbegränsningar (artikel 15). Under 2018–2020 har det funnits undantag från landningsskyldigheten (Commission delegated regulation 2018/211) för fisken med fasta redskap med låg utkastdödlighet som motivering. De senaste studierna utfört av SLU Aqua (Östergren et al) har visat att dödligheten vid utsläpp med traditionella fasta redskap var 47% - 88%. Med redskap som modifierats för att vara skonsammare visade sig utsläppsdödligheten vara 17% - 63%.

Gränsälvskommisionen ifrågasätter om redskap som orsakar en dödlighet på 17–63% kan rimligtvis påstås vara skonsamma. Om undantag från landningsskyldigheten tillåts med dessa redskap orsakas laxen onödig skada och lidande. Värt att notera i sammanhanget är att utsläppt lax från dessa fasta redskap kan fångas flera gånger och därmed ökar skadorna exponentiellt.

I skrivande stund har undantagen från landningsskyldigheten för laxfisken med fasta redskap löpt ut. Ett nytt undantag planeras via BALTIFISH gemensamma rekommendation till EU-kommisionen. Med hänvisning till nivån på dödlighet vid utsläpp av lax ställer sig Gränsälvskommisionen tveksam till ett förnyat undantag från landningsskyldigheten för fisken med fasta redskap i havs- och kustområdet. Kommissionen lyfter att för ett hållbart nyttjande av fiskbestånden (gränsälvsöverenskommelsen artikel 2.2d) vore det lämpligt att landa samtlig fångst och räkna in det i kvoterna för fisket.

Gränsälvskommisionen stödjer således Havs- och vattenmyndighetens målsättning att undantagen från landningsskyldigheten skall fasas ut.

Johan Antti
ordförande

Timo Jokelainen
viceordförande

Simja Lempinen
sekreterare

Referenser:

SVA 2017. Sjuklighet och dödlighet i svenska laxälvar under 2014–2016: Slutrapport avseende ut redning genomförd 2016. 58 sidor.

Axén, C., Sturve, J., Weichert, F., Leonardsson, K., Hellström, G. & Alanära, A. 2019. Fortsatta undersökningar av laxsjuklighet under 2018. Rapport till Havs- och vattenmyndigheten 2019-03- 15, 43 sidor.

Nilsson, H. (red) (2020). Sekretariatet för selektiv fiske-Rapportering av 2019 års verksamhet. Aqua reports 2020:9. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser.

Johan Östergren, Christer Blomqvist, Johan Dannewitz, Stefan Palm, Arne Fjälling. Discard mortality of salmon caught in different gears. SLU.aqua.2020.5.5-2. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser